

високий рівень ставки податку на прибуток тощо. Нагальним є гострота питання про удосконалення податку на прибуток підприємств, оскільки основним повинно бути найближчі перспективи бюджетних надходжень, адже вже сьогодні податок на прибуток підприємств багато в чому не відповідає вимогам часу, вимогам демократичного суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Податковий кодекс України.
2. Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» від 22.04.97 р. № 283/97 – ВР зі змінами та доповненнями.
3. Конституція України від 26 червня 1996 року.
4. <http://analytic.ub.ua/1470-podatkoviy-kodeks-2011-vchimosyaji-pi-ro-novomu-z-podatkom-na-pributok.html>

УДК 336:338.43: 631.16

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ ФІНАНСОВИХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В АГРАРНІЙ СФЕРІ

*Ботвіна Н.О. – к.е.н., ННЦ „Інститут аграрної еко-
номіки” НААНУ*

Постановка проблеми. Формування на вітчизняних теренах якісно нової економіки на підґрунті ринкових чинників спровокувало появу й принципово нових методів і технологій фінансування. Усі вони добре відомі і давно застосовуються в практиці потужно розвинених країн. Однак їх визискування українськими суб'єктами господарювання та фінансовими установами тривалий відтинок часу гальмувалося, що зумовлювалося браком відповідного правового поля, високим рівнем трансформаційних коливань в економіці, відчутними темпами інфляції, що спотворюють нормальний процес інвестиційного контуру та мотивацію власників і розпорядників капіталу.

Стан вивчення проблеми. Обґрунтовані пропозиції щодо теоретико-методологічного базису та проблем і напрямків розвитку фінансового забезпечення суб'єктів аграрної сфери висловлювало багато відомих вчених економічної аграрної нау-

ки, зокрема В. Амбросов, В. Борисова, О. Гудзь, М. Дем'яненко, П. Лайко, І Лукінов, Г. Мазнев, М. Малік, О. Непочатенко, Б. Пасхавер, П. Саблук, П. Стецюк, А. Чупіс та ін. [1–11]. Їх фундаментальні дослідження наклали помітний відбиток на досягнення суті проблем щодо фінансового забезпечення суб'єктів аграрної сфери, проте можливості та специфіка застосування фінансових інноваційно-гібридних технологій не знайшли свого відображення в існуючих наукових розвідках, що вимагає поглибленого широкого дослідження та осмислення.

Завдання і методика досліджень. Перешкоджаючими чинниками розвитку фінансового забезпечення суб'єктів аграрної сфери є: недосконала фінансово-кредитна політика та протирічлива нормативно-правова база; термінологічна неузгодженість; інертність і слабкість фінансових інститутів; труднощі при прогнозуванні відсотка та маржі; мінливість структури витоків фінансування інвестиційної діяльності; нерозвиненість вторинних ринків обладнання та лізингових послуг; високий рівень тіньової економіки; дисбаланс між попитом та пропозицією параметрів вільного фінансового капіталу для довгострокових вкладень; малопотужність фінансових інституцій; слабка і недієва фінансова політика держави щодо розвитку фінансового забезпечення аграрної сфери; завищені процентні ставки та комісійні платежі; економічна та політична нестабільність; відсутність належного інформаційного забезпечення, психологічна неготовність керівників і спеціалістів суб'єктів аграрної сфери до застосування фінансових інноваційних технологій; складність організації фінансування через багатоманітність учасників (до 8); тривалість оформлення кредитних процедур (в межах 65 – 325 днів) тощо [1,5,6,8].

На вітчизняних теренах переваги та здобутки фінансових інноваційних технологій практично не використовуються [3, 5]. Пошук контуру їх застосування в аграрній сфері на часі розпочати. Умови використання та інсталяції інноваційних фінансових гібридних технологій фінансовими установами в Україні відчутно відрізняються від їх визискування в потужно функціонуючих фінансових ринках [2,5,6,7], коли там вже відбулось певне насичення ринку спектром фінансових послуг, а такі нетрадиційні методи фінансування та кредитування лише доповнюють, розширюючи його,

диверсифікують коло учасників. Так, нетрадиційні методи фінансування й кредитування почали визискувати у потужно розвинених країнах США та Європи[2].

Практично, застосування нетрадиційних методів фінансування та кредитування стало адекватним реагуванням ринку на певні обмежуючі та гальмуючі чинники (податкові, майнові, регламентні).

Зокрема, лізингові операції вибурункувались як реакція ринку на потужне посилення податкового тиску на його агентів, запобігання та уникнення жорстких вимог щодо привабливості балансу ринкових агентів, які сформувала й представила міжнародна практика до боржників, а також запитів і обмежуючих чинників щодо самого кредитора та його активів, зокрема і його кредитного портфеля.

А факторинг став формою фінансування ринкових агентів при певному дефіциті обігових коштів і певної ізоляції та відсторонення держави від допомоги малим та середнім ринковим агентам.

Форфейтинг найбільш стрімкого поступу до поширення та зростання набув у тих країнах, де держава відсторонилась та усунулась від певної підтримки експортерів.

Вексельні схеми та методи їх кредитування активізувались та модернізувались у зв'язку з відчутним скороченням готівкового обігу та браком достатнього обсягу грошової маси в економічному просторі та в окремого ринкового агента[6,9].

Дані табл. 1 яскраво демонструють, що нетрадиційні методи кредитування лише розпочали вибурункуватись та визискуватись українськими банками, і їх вартісні параметри ще зовсім незначні. На українських теренах в умовах повального дефіциту дешевих фінансових й кредитних активів та наявності прийнятної застави, недосконалого поступу піднесення кредитних відносин і відсутністю досконалого їх корегування й регламентації, в умовах помітної суперечливості нормативного поля інноваційні фінансові технології дають змогу різним їх контрагентам користуватись фінансовими послугами, запобігти обмежуючим чинникам залучення додаткових фінансових ресурсів і здійснити найбільш вигідні для них структурні комбінації джерел фінансування.

Таблиця 1 - Нетрадиційні методи кредитування банками економіки України, %

Методи кредитування	2002 р.	2003 р.	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.
	у % до підсумку	у % до підсумку	у % до підсумку	у % до підсумку	у % до підсумку	у % до підсумку
Всього кредитів у тому числі:	100	100	100	100	100	100
Фінансовий лізинг	0,13	0,11	0,14	1,10	0,89	1,23
Факторинг	0,08	0,05	0,10	0,09	0,12	0,16
Кредитні операції з визискуванням векселів	2,98	2,11	1,98	2,19	2,35	2,51

Примітка. Розраховано за даними Національного банку України та Держкомфінпослуг України.

Тобто, на вітчизняних теренах поширення й розвиток інноваційних фінансових технологій відбувається як дієвий спосіб уникнути браку фінансових активів, певних ускладнень з модернізації та оновлення технічного базису, інших обмежень, ускладнень та труднощів господарювання ринкових агентів[5,6]. Нині інноваційні фінансові технології набувають все вагомішого значення для нашої аграрної сфери, що спричинено: несприятливим макрорейзажем; браком власних інвестиційних ресурсів; обмеженістю бюджетних коштів; високими ризиками функціонування; високими кредитними ставками та короткостроковістю кредиту; інфляційними висхідними трендами тощо.

Доцільно застосування фінансовими установами при співпраці із суб'єктами аграрної сфери фінансових інноваційних технологій, серед яких: модель кредитування в системі франчайзингу; інтеграційні фінансові схеми; комбінація свопу з лізингом та факторингом; інноваційний лізинговий опціон; схема поєднання факторингу із зворотним лізингом тощо.

Одним із надійних і результативних фінансових інструментів для зниження кредитних ризиків фінансових установ є інноваційний лізинговий опціон. Сутність інноваційного лізингового опціону зосереджено в тому, що при укладанні лізингового контракту з лізингоотримувачем лізингодавцю одночасно необхідно укласти інноваційно-лізинговий опціонний контракт – пуг (рис. 1).

Його прикметною перевагою є те, що ризики неповернення інвестиційних ресурсів за лізинговими опціонами практично зведені до мінімуму порівняно з угодою класичного чи зворотнього лізингу.

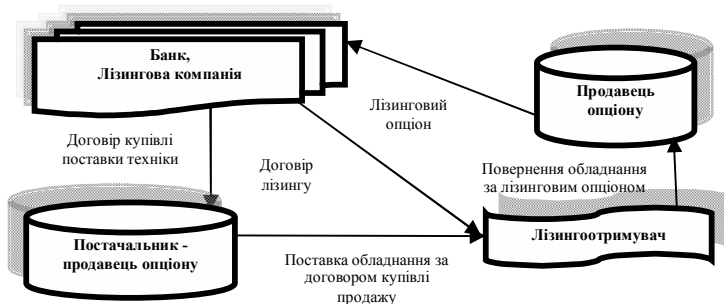

Рисунок 1. Чотиристоронній інноваційний лізинговий опціон

Обґрунтовано застосування розробленої технології банківського кредитування лізингових операцій з поставки обладнання агроформуванням у системі франчайзингу (рис. 2).

У ньому як застава використовується переказний вексель франчазі, акцептований франчайзером. Дані таблиці 2 переконують, що інноваційно-лізинговий опціон вигідніший для банку (лізингодавця) і постачальника, ніж схема зворотного викупу.

За визискування свого права продажу об'єкта лізингові операції банк (лізингодавець) чи постачальник платить одnorазову премію, але цю суму, зазвичай, він включає до складу лізингових платежів.

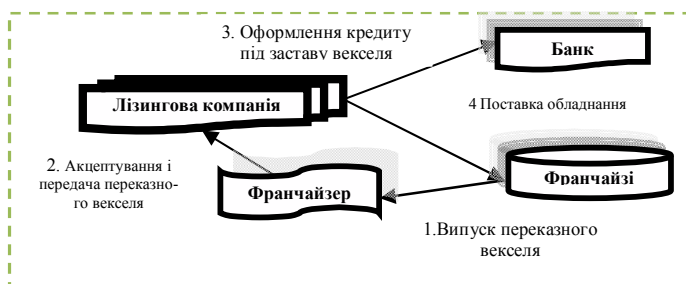

Рисунок 2. Використання франчайзингу при банківському кредитуванні лізингових операцій суб'єктів аграрної сфери

Таблиця 2 - Порівняння інноваційно-лізингового опціону і угоди зворотного викупу

Показник	Договір зворотнього викупу	Інноваційно-лізинговий опціон
Стимулювання постачальнику за викуп	Відсутнє	Існує, визначається за згодою сторін
Вартість викупу об'єкту лізингу	Визначається постачальником відповідно до ринкової вартості	Дорівнює залишковій вартості згідно графіку
Зобов'язання продажу лізингодавцем об'єкту предмету лізингу	Зобов'язаний	Не зобов'язаний, на розгляд лізингодавця
Зобов'язання викупу постачальником об'єкту лізингу	Зобов'язаний, але не завжди, залежить від умов угоди	Зобов'язаний завжди
Ризик неповернення кредитних ресурсів і	Вищий	Мінімальний

До позитивних аспектів використання даної технології можна віднести такі моменти: лізингова компанія укладає договір фінансової оренди тільки з франчайзером, що значно спрощує процедуру оформлення лізингової угоди, ніж у випадку роботи з усіма франчайзі; розглянута модель фінансування є і схемою хеджування лізингової угоди, тому що у разі несплати кредиту вчасно банк може пред'явити вексель як франчайзеру, так і франчайзі.

Серед недоліків можна виділити специфічність застосування даного способу фінансування, тому що практично його можна застосувати тільки до суб'єктів аграрної сфери, які працюють у системі франчайзингу. Технологія організації лізингових відносин у ланцюзі „лізингодавець-лізингоотримувач” усуває вказаний недолік франчайзингу при лізингових операціях суб'єктів аграрної сфери. Особливістю даної технології є те, що лізингоотримувачі відшкодовують лізингові платежі не в грошовій формі, а у вигляді сільськогосподарської продукції, яку вони відправляють на переробні підприємства з інтеграційного ланцюжка (рис.3).

Рисунок 3. Модель фінансування суб'єктів аграрної сфери за допомогою підприємств – інтеграторів

Така модель агролізингових відносин може бути застосована і в інтегрованих структурах. У силу економічної ситуації, що склалася в АПК, головними інтеграторами виступають переважно переробні підприємства [4]. Крім того, світовий досвід переконує у доцільності застосування свопу при лізингових операціях суб'єктів аграрної сфери [2, 11].

Суттєвою перевагою свопу є можливість переносити відкриту валютну позицію у часі. Доцільно використовувати і поступку прав вимоги – факторингові операції як у діяльності лізингодавців для підвищення гарантійного забезпечення лізингових угод і отримання короткострокових (на 2-3 місяці) кредитів, так і в діяльності лізингоотримувачів.

Для усунення низки негативних явищ, що виникають у банках при кредитуванні, передусім проблем, пов'язаних із несвоєчасним поверненням істотної кількості кредитів і нагромадженням у кредитних портфелях банків доволі великої кількості проблемних і майже безнадійних боргів, банкам варто здійснювати трансформацію проблемної кредитної заборгованості в лізинговий контракт за допомогою гібридної технології.

Така технологія досить результативна і може розглядатися як схема, що не тільки сприяє підвищенню ваги інвестиційної складової, а й переносить класичне фінансове планування на якісно новий щабель.

Висновки та пропозиції. Нині за умов зростаючої конкурентності та коливань економічного простору найбільш привабливим для адаптації як банків, так і суб'єктів аграрної сфери є шлях безперестанного постійного оновлення всієї діяльності.

Під нововведенням, зазвичай, розуміється новий порядок, нові регламенти, нові методи, винаходи, нові явища [11]. Водночас, якою б привабливою не видавалась інноваційна ідея, яку б дієвість вона не передбачала в майбутньому, але створення та імплементації інновацій завжди замикаються на фінансових технологіях їх забезпечення.

Саме тому запропоновані нові фінансові технології щодо кредитування лізингових операцій суб'єктів аграрної сфери нині стають на часі. Критеріальними ознаками розвитку та стабільності фінансово забезпечення суб'єктів аграрної сфери стають інноваційність, дієвість опанування стратегіями зміцнення конкурентоспроможності та успішність їх імплементації, зрілість документів.

Окрім того, для злету їх конкурентоспроможності варто вислизкувати фінансові інноваційно-гібридні технології, наслідком чого відбуватиметься взаємопроникнення існуючих напрямів розробки нових технологій, що в такий спосіб формуватиме передумови до імплементації етапу інноваційно-інвестиційних революційних зрушень та відчутно протегуватиме розширенню фінансування й створенню фінансової основи для оновлення матеріально-технічної бази й активізації виробничого потенціалу суб'єктів аграрної сфери.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Аграрна реформа в Україні / П.І. Гайдуцький, П.Т. Саблук, Ю.О. Лупенко та ін.; За ред П.І. Гайдуцького. – К.: ННЦ ІАЕ, 2005. – 424 с.

2. Амбросов В.Я. Формування кредитного ринку в системі агробізнесу США / В.Я.Амбросов, В.М.Онегін // Економіка АПК. – 2001. – №5. – С.115 – 121.
3. Борисова В.А. Лізингові операції як імператив розвитку інвестиційного банківського кредитування агроформувань / В.А. Борисова // Вісн. Сумського нац. агр. ун-ту. Серія: фінанси і кредит. –2009. – №2. – С. 55-62.
4. Гудзь Е.Е. Особенности становления и тенденции развития интеграционных процессов в АПК Украины: финансовый аспект // Интеграция и дезинтеграция в агропромышленном комплексе экономики: традиционный и инновационный подходы. – М.: ООО «НИПКЦ Восход-А», 2009. – 925 с. – С. 438–445.
5. Дем'яненко М.Я., Гудзь О.Є., Стецюк П.А. Оцінка кредитоспроможності агроформувань (теорія та практика): монографія. –К.: ННЦ ІАЕ, 2008. – 302 с.
6. Лагутін В.Д. Кредитування: теорія і практика / В.Д. Лагутін: Навч. посіб. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2002. – 215 с.
7. Пшик Б.І. Інвестиційне кредитування / Б.І. Пшик: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл; Нац. банк України, Львів. банк. ін-т. – Л.: ЛБІ НБУ, 2005. – 292 с.
8. Ринкова трансформація економіки АПК: Кол. монографія у 4 ч. /За ред. П.Т. Саблука, В.Я. Амбросова, Г.Є. Мазнева. – Ч.3: Фінансово-кредитна система. – К.: ІАЕ, 2002.– 477 с.
9. Рошило В.І. Джерела фінансування інноваційного розвитку підприємств / В.І. Рошило: Моногр. – Чернівці: Кн.-ХХІ, 2006. – 272 с.
10. Стецюк П. А. Стратегія і тактика управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств: монографія – К.: ННЦ ІАЕ, 2009. – 370 с.
11. Турило А.М., Черемисова Т.А. Інноваційний лізинг / А.М.Турило, Т.А. Черемисова: Монографія. – Кривий Ріг: Видавничий дім, 2005. – 143 с.